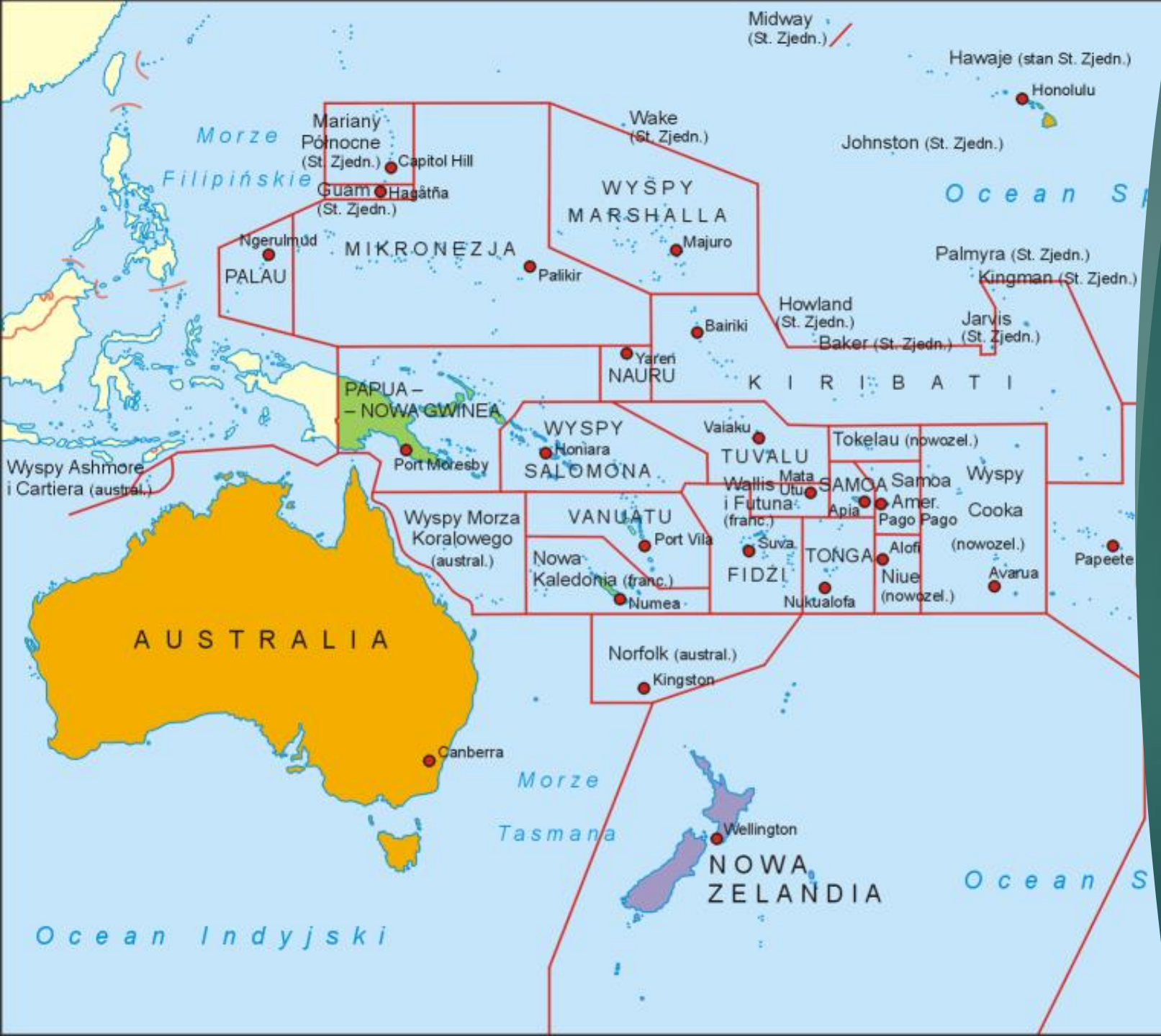

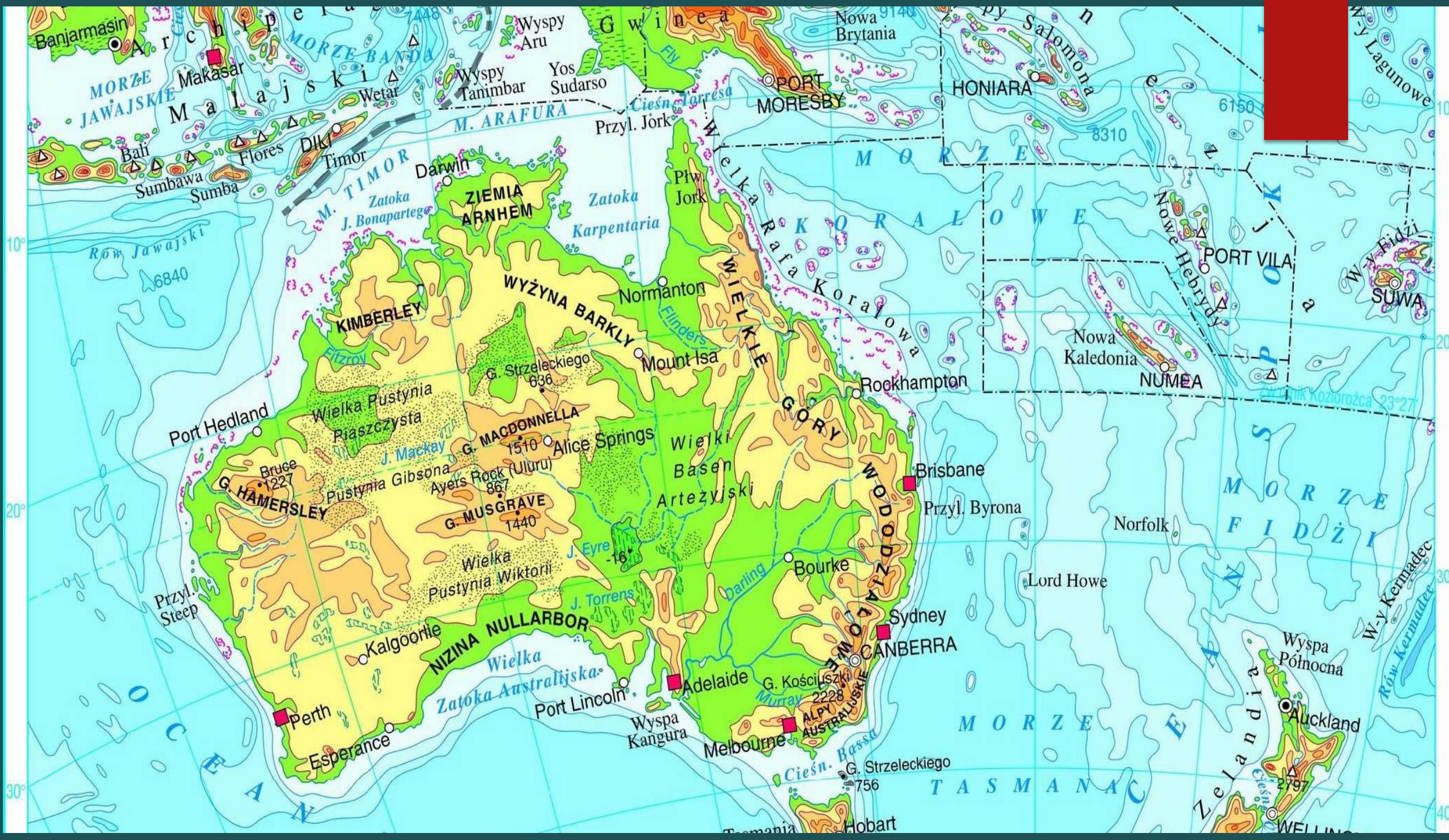

Środowisko przyrodnicze Australii i Oceanii

GEOGRAFIA – KLASA 8

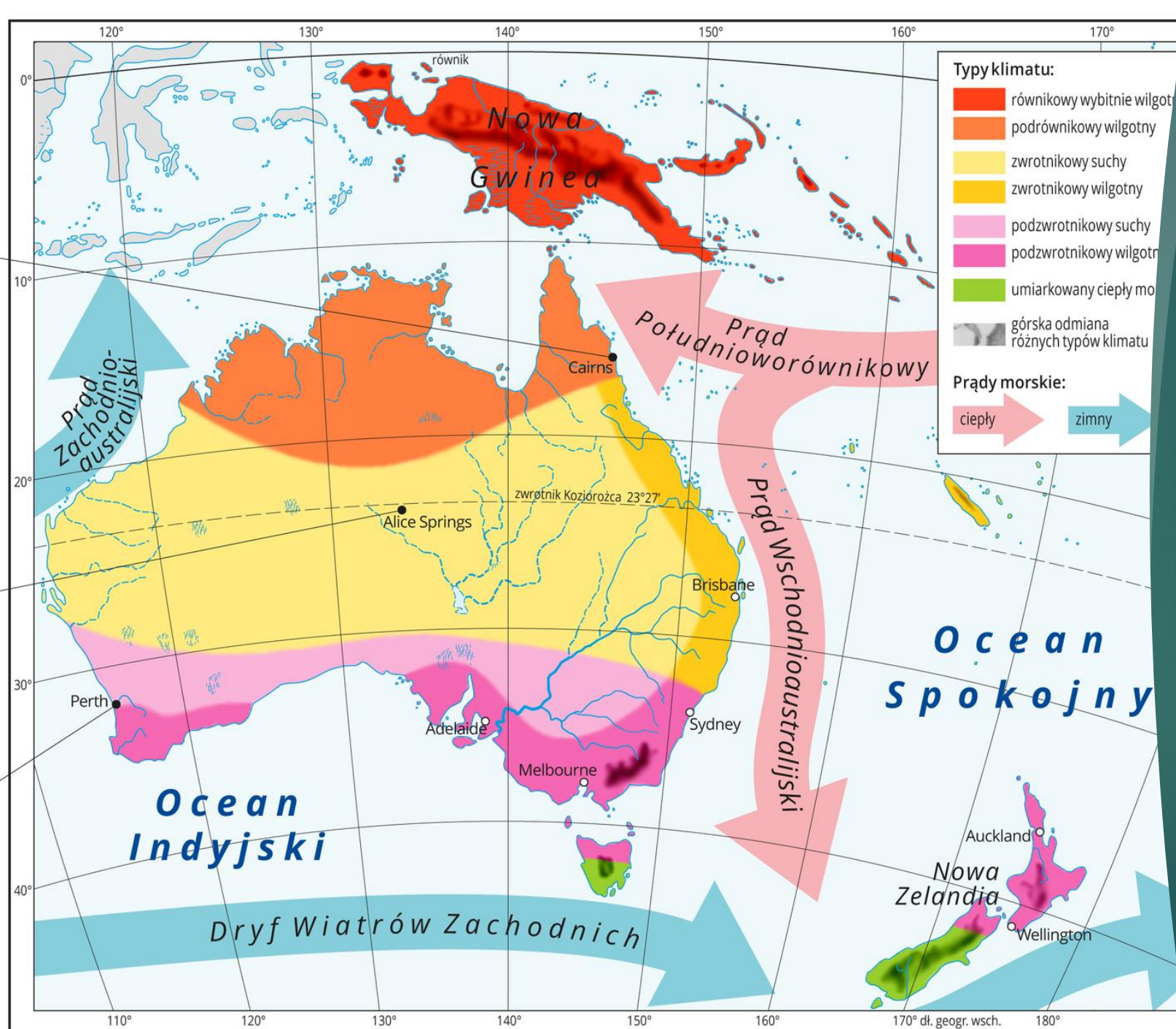

Australia to najmniejszy kontynent na Ziemi, o powierzchni 7,7 mln km². Jego tereny zamieszkuje ok. 24 mln ludzi, co stanowi najmniejszą populację wśród zamieszkałych kontynentów. Ze względu na położenie geograficzne, powierzchnia Australii jest uboga w wodę, a większa część rzek ma charakter okresowy. Australia to kontynent- państwo - Związek Australijski.

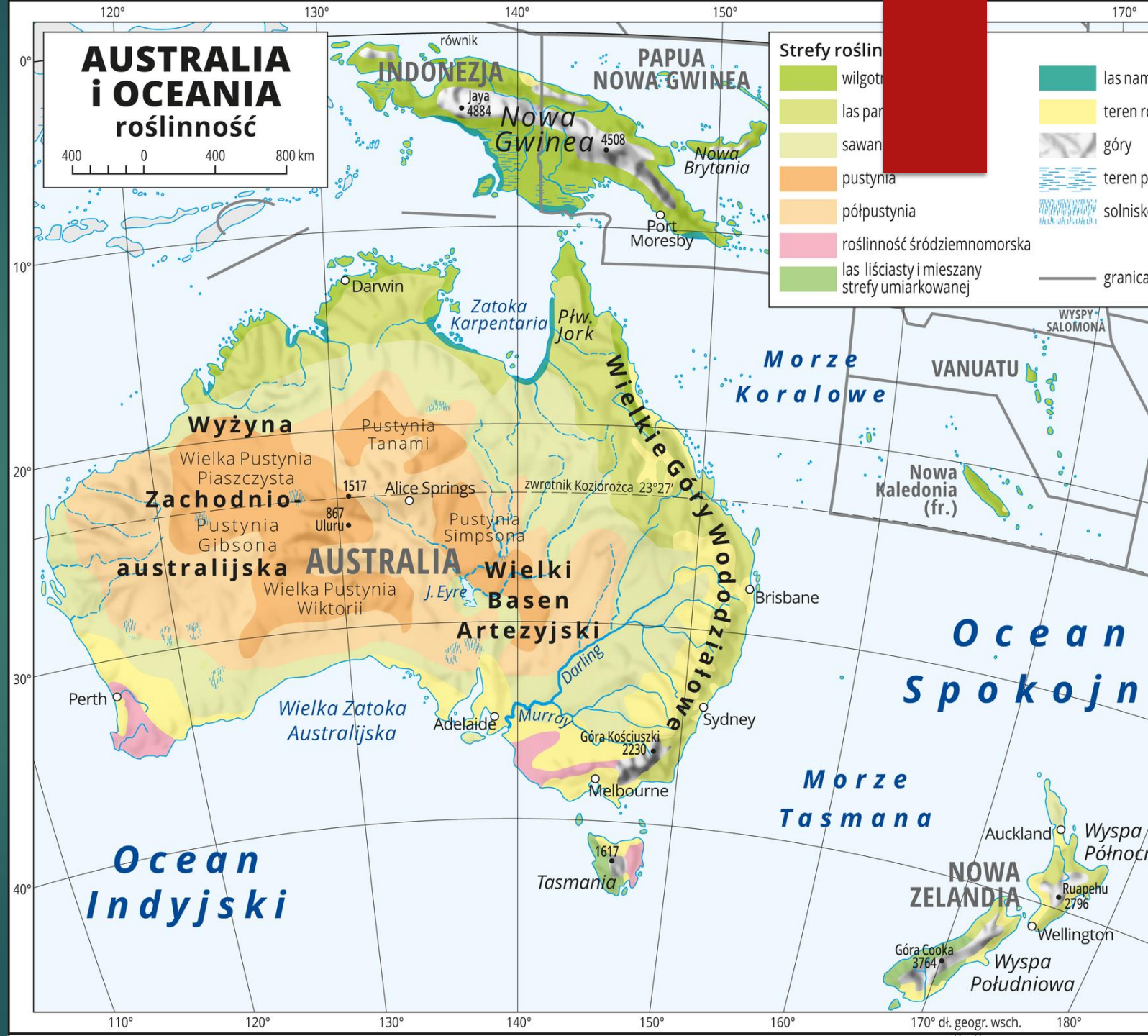
Australia jest kontynentem najniżej położonym ze wszystkich (średnio 292 m.n.p.m., zaś z Oceanią – 330 m.n.p.m.). **Najwyższym szczytem w części kontynentalnej** jest **Góra Kościuszki** (2228-2230 m.n.p.m. według różnych źródeł) położona na wschodzie kontynentu w paśmie Wielkich Gór Wododziałowych. Wyższy jest Mawson Peak (2745 m.n.p.m.) położony na należącej do Australii wyspie Heard (wulkanicznej i niezamieszkałej). Z kolei **najwyższym szczytem Oceanii** jest **Puncak Jaya** (w Indonezyjskiej części Nowej Gwinei – 4884 m.n.p.m.). **Najniżej położone** jest **Dno jeziora Eyre** (~-12 m.n.p.m. lub -15 m.n.p.m. według różnych źródeł), więc deniwelacja kontynentu jest również najmniejsza wśród wszystkich kontynentów i wynosi zaledwie około 2240-2245 m. (lub do 4900 m. z uwzględnieniem Oceanii).

W rzeźbie terenu jedyne znaczenie mają **Wielkie Góry Wododziałowe** na wschodzie kontynentu, które blokują napływ wilgotnego powietrza znad Oceanu Spokojnego do wnętrza kontynentu. **Australia jest kontynentem** wybitnie **nizinnym**, gdzie obszary o wysokości poniżej 300 m.n.p.m. stanowią ponad 54% kontynentu, a łącznie prawie 85% jest poniżej 500 m.n.p.m. Obszary wysokogórskie ponad 2000 m.n.p.m. to niewiele ponad 3% kontynentu.

W Australii przeważają gorące i suche typy klimatu zwrotnikowego występujące we wnętrzu lądu i na jego zachodnich wybrzeżach. Na północy panują gorące odmiany klimatu podrównikowego z dość wysokimi opadami. Z kolei wybrzeża południowe objęte są klimatem podzwrotnikowym wilgotnym, również z dość wysokimi opadami. Klimat Australii wpływa na pozostałe elementy środowiska przyrodniczego, a ich wzajemne oddziaływanie warunkują powstanie charakterystycznych krajobrazów na tym lądzie.

Wysokość opadów i ich roczny przebieg decydują o rozmieszczeniu naturalnych formacji roślinnych. W środkowej części kontynentu występują pustynie i półpustynie. Zbiorowiskiem roślinnym typowym dla tych obszarów jest skrub (scrub) składający się z suchych krzewów eukaliptusowych lub akacjowych tworzących zwarte zarośla.

Blok kontynentalny stanowiący dzisiejszą Australię już ok. 50 mln lat temu oddzielił się od prakontynentu Gondwany i cały czas pozostawał w odosobnieniu. Ten czynnik wpłynął na wielką odrębność flory i fauny na tym lądzie. Szacuje się, że 85% gatunków roślin to **endemity**, czyli organizmy występujące wyłącznie na obszarach o ograniczonym zasięgu i dostosowane do lokalnych warunków środowiskowych.

Wczesne oddzielenie się Australii od pozostałych lądów, zwartość lądu, przewaga obszarów, na których występuje suchy i gorący klimat, późne pojawienie się ssaków łożyskowych umożliwiły przetrwanie gatunków zwierząt, które wyginęły na innych kontynentach.

Do osobliwych zwierząt należą **stekowce** i **torbacze**.

Stekowce są prymitywnymi ssakami mającymi cechy gadów i ptaków. Są jajorodne, ale młode ssą mleko matki tak jak inne ssaki. Zachowały się dwa gatunki tych zwierząt: **dziobak** żyjący w wodach oraz **kolczatka** żyjąca głównie na terenach pustynnych.

Torbacze australijskie mają wiele cech wspólnych z ssakami łożyskowymi, ale ich rozwój przebiega inaczej.

Torbacze to symbole Australii – nadrzewne **koale** czy **kangury** występujące w Australii w kilkunastu gatunkach, np. kangur olbrzymi, kangur rudy, kangur drzewny, skalniak żółtonogi.

Bardzo rzadkie są **workowate drapieżniki**: diabeł tasmański, niełaz plamisty. Spośród gadów wymienić trzeba krokodyla, żółwie, węże i jaszczurki.

Niezwykle **bogaty** i odrębny jest **świat ptaków**, do którego należą liczne odmiany papug, ptaki rajskie, altanniki i ptaki nielotne – **emu** oraz **kazuary**.

Ssaki łożyskowe, np. drobne gryzonie czy nietoperze, dotarły do Australii dość późno, bo wraz z pierwszymi grupami kolonizatorów. Wyjątkiem są dziczące psy **dingo**, które przybyły na kontynent z Aborygenami znacznie wcześniej.

dziobak

kolczatka

dingo

emu

nieśaz plamisty

Diabeł tasmański

kazuar

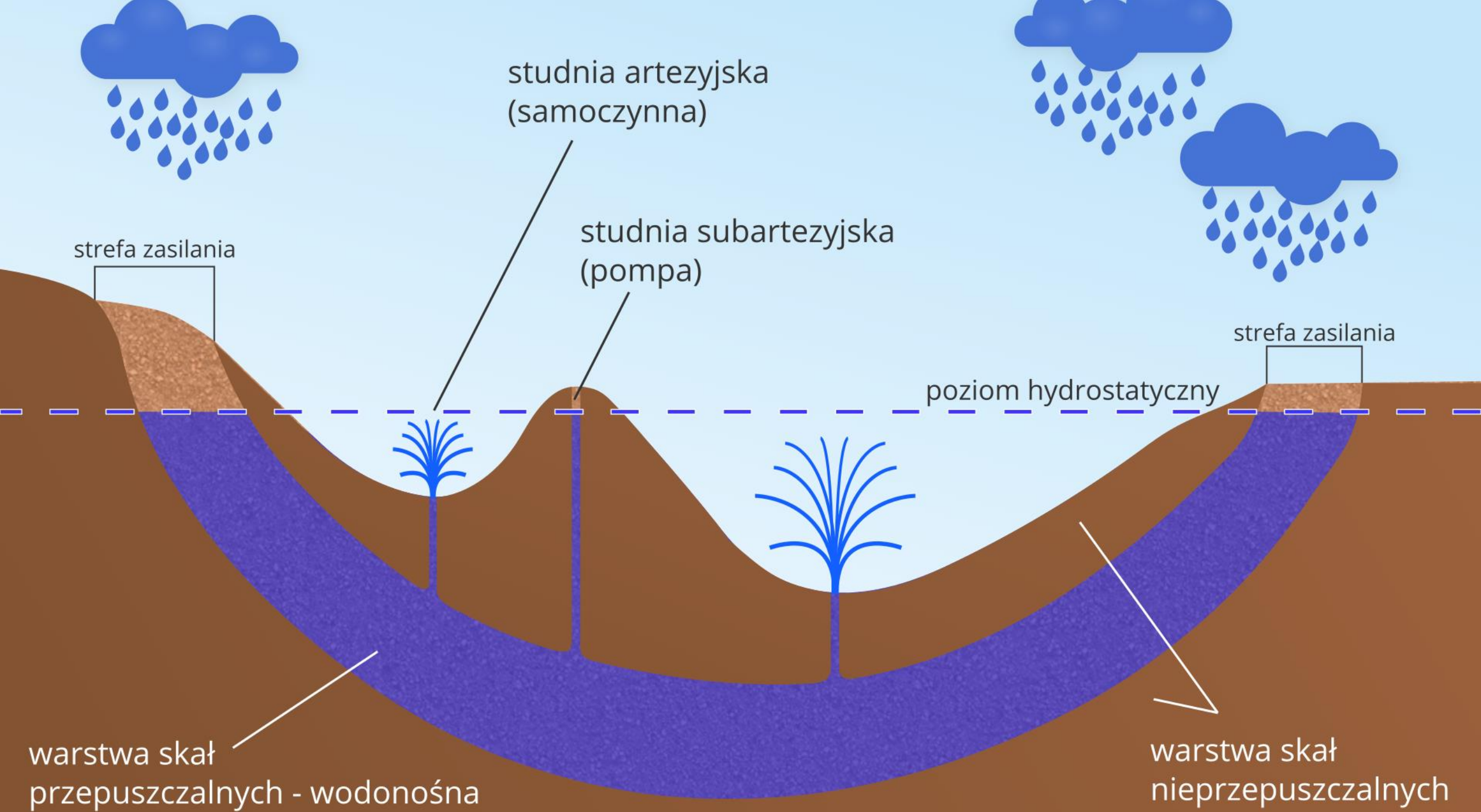

Klimat zwrotnikowy gorący i suchy zajmujący największy obszar w Australii kształtuje **sieć wodną** na tym kontynencie. Australia jest najuboższym w wody powierzchniowe lądem na ziemi – aż 44% powierzchni w środkowej części Australii zajmuje **obszar bezodpływowy, na którym występują suche doliny rzek okresowych wypełniające się wodami po sporadycznych, obfitych opadach**. Okresowe rzeki i strumienie nazywane są creeks. Ważnym elementem sieci wodnej Australii są słone jeziora i solniska znajdujące się w dnach niecek. Największym z nich jest **jeziro Eyre** leżące w depresji 12 m p.p.m. w środkowej części lądu. Jego powierzchnia zmienia się w zależności od wysokości opadu. Jedyną dużą stałą rzeką Australii jest **Murray** mająca źródła w Alpach Australijskich. Wraz z największym swym dopływem – rzeką **Darling** – tworzy najważniejszy system rzeczny na tym lądzie. Australia ma jednak znaczne zasoby wody słodkiej znajdujące się w **basenach artezyjskich**. Powierzchnia ich obejmuje ok. 1/3 kontynentu. Największym z nich jest Wielki Basen Artezyjski leżący w środkowej części Niziny Środkowoaustralijskiej.

Basen artezyjski to nieckowate zagłębienie zamknięte ze wszystkich stron, utworzone przez naprzemianlegle ułożone warstwy skał nieprzepuszczalnych i przepuszczalnych (wodonośnych). Po przewierceniu się przez warstwy nieprzepuszczalne poziom wody w otworze podnosi się pod wpływem ciśnienia hydrostatycznego. Jeśli ciśnienie to jest odpowiednio duże, woda może wypłynąć/wytrysnąć na powierzchnię – mamy wówczas do czynienia z wodami artezyjskimi. Jeśli ciśnienie hydrostatyczne jest mniejsze, to poziom wody podniesie się, ale nie wypłynie ona samoczynnie na powierzchnię – są to wody subartezyjskie.

W Australii wody artezyjskie znajdują się na dużych głębokościach: od kilkuset metrów do kilku kilometrów. Rozmiary basenów artezyjskich dochodzą do setek tysięcy km². Największymi z nich są: Wielki Basen Artezyjski o powierzchni 1,6 mln km², Basen Murray, Basen Wschodniego Gippslandu, Basen Północno-Zachodni.

studnia artezyjska
(samoczynna)

studnia subartezyjska
(pompa)

strefa zasilania

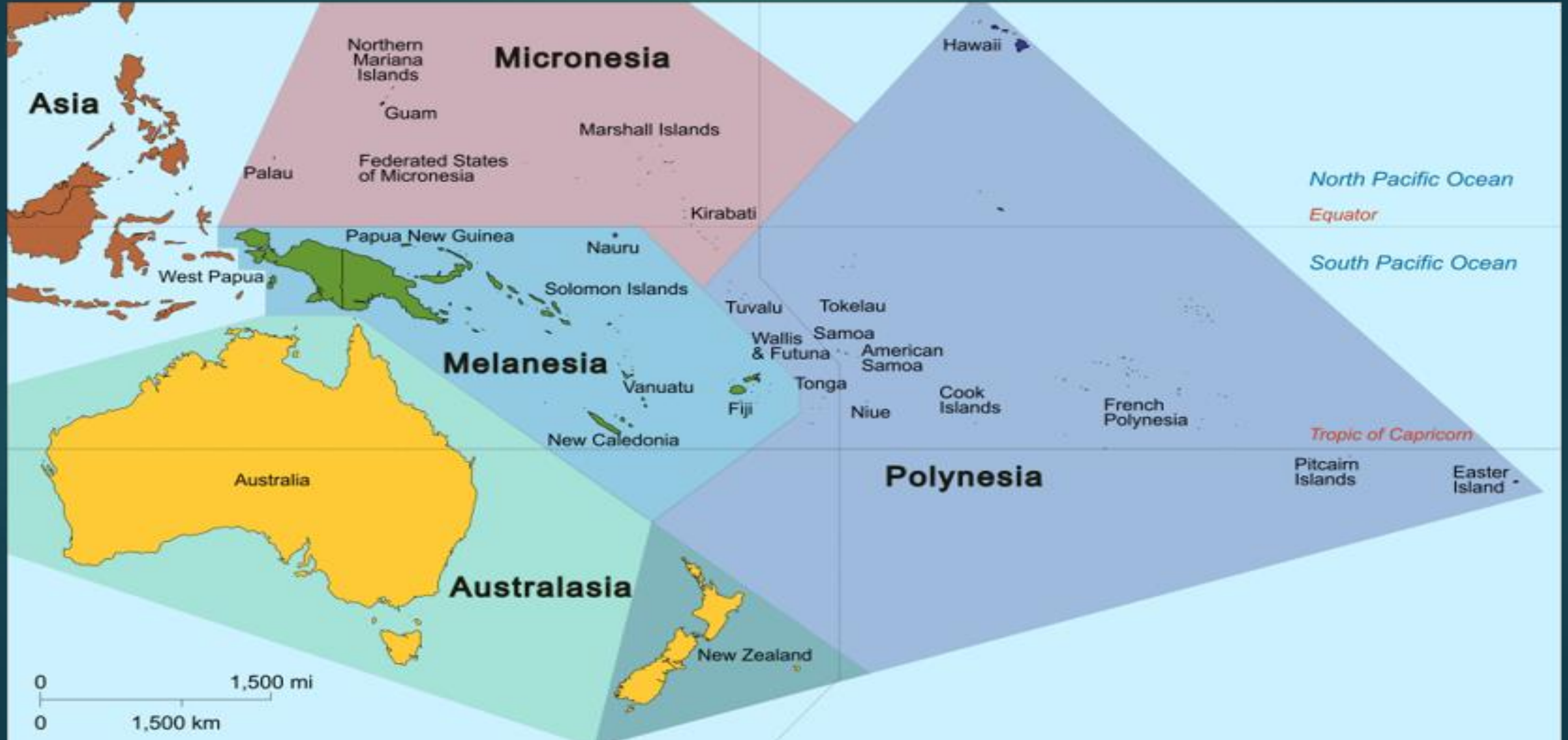
strefa zasilania

poziom hydrostatyczny

warstwa skał
przepuszczalnych - wodonośna

warstwa skał
nieprzepuszczalnych

Tysiące wysp położonych w środkowej i zachodniej części Oceanu Spokojnego tworzą **Oceanię**. Niemal przez jej środek przebiega południk 180 wyznaczający międzynarodową linię zmiany daty. W obrębie Oceanii wyróżnia się: **Malezję, Mikronezję, Polinezję oraz Nową Zelandię**

Większość Oceanii znajduje się w strefie klimatu równikowego i zwrotnikowego.

Wyspy Oceanii charakteryzują się bujną i różnorodną florą i fauną oraz pięknymi plażami.

Wiele wysp ma pochodzenie wulkaniczne, a część tych wulkanów (np. na Hawajach) jest ciągle aktywna.

Wyjątkową cechą środowiska przyrodniczego Oceanii są rafy koralowe i atole koralowe.

Nowa Zelandia uznawana jest za jedno z najpiękniejszych miejsc na Ziemi. Można na niej spotkać niemal wszystkie krajobrazy występujące na kuli ziemskiej: wysokie góry, plaże nad oceanem, fiordy, wulkany, lasy podzwrotnikowe.

Znaczną część Wyspy

Południowej zajmują Alpy

Południowe, których najwyższym szczytem jest Góra Cooka o

wysokości 3754 m n.p.m

Notatka do zeszytu:

1. Australia to najmniejszy kontynent na Ziemi, o powierzchni 7,7 mln km². Jego tereny zamieszkuje ok. 24 mln ludzi, co stanowi najmniejszą populację wśród zamieszkałych kontynentów. Ze względu na położenie geograficzne, powierzchnia Australii jest uboga w wodę, a większa część rzek ma charakter okresowy.

Australia to kontynent- państwo - Związek Australijski.

2. W Australii przeważają gorące i suche typy klimatu zwrotnikowego występujące we wnętrzu lądu i na jego zachodnich wybrzeżach. Na północy - gorące odmiany klimatu podrównikowego, wybrzeża południowe- klimat podzwrotnikowy wilgotny,

3. Wczesne oddzielenie się Australii od pozostałych lądów, zwartość lądu, przewaga obszarów, na których występuje suchy i gorący klimat, późne pojawienie się ssaków łożyskowych umożliwiły przetrwanie gatunków zwierząt, które wyginęły na innych kontynentach.

- **endemity**, czyli organizmy występujące wyłącznie na obszarach o ograniczonym zasięgu i dostosowane do lokalnych warunków środowiskowych.

4. **Basen artezyjski** to nieckowate zagłębienie zamknięte ze wszystkich stron, utworzone przez naprzemianległe ułożone warstwy skał nieprzepuszczalnych i przepuszczalnych (wodonośnych).

5. W obrębie Oceanii wyróżnia się: **Malezję, Mikronezję, Polinezję oraz Nową Zelandię**

Zadanie domowe (w zeszycie – nie przesyłaj zdjęć) - wyjaśnij jaki wpływ na klimat Australii ma symetryczne położenie kontynentu po obu stronach zwrotnika Koziorożca.